

MARATHI

Paper 4 Texts

9688/04

October/November 2015

2 hours 30 minutes

No Additional Materials are required.

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

An answer booklet is provided inside this question paper. You should follow the instructions on the front cover of the answer booklet. If you need additional answer paper ask the invigilator for a continuation booklet.

Answer **three** questions, each on a different text. You must choose **one** question from Section 1, **one** question from Section 2 and **one other**.

Write your answers in **Marathi**.

Dictionaries are **not** permitted.

You may **not** take set texts into the examination.

You should write between 500 and 600 words for each answer.

All questions in this paper carry equal marks.

सर्वप्रथम खालील सूचना वाचा

उत्तरपत्रिका ही प्रश्नपत्रिकेत सामावलेली आहे. दिलेल्या उत्तरपत्रिकेच्या मुखपृष्ठावरील सूचनांचे पालन करा. प्रश्नपत्रिकेच्या दुसऱ्या पृष्ठावर सूचना मराठीतूनही दिलेल्या आहेत. अधिक पृष्ठांची जरूरी असल्यास पर्यवेक्षकांकडे मागावीत.

एकूण **तीन** प्रश्न सोडवा. प्रत्येक प्रश्न हा वेगळ्या पाठ्य-पुस्तकाच्या आधारेने सोडवा. विभाग 1 मधून **एक** प्रश्न, विभाग 2 मधून **एक** प्रश्न व उरलेला **एक** प्रश्न कोणत्याही विभागातून सोडवा. प्रश्नांची उत्तरे **मराठीत** लिहा.

शब्दकोषांचा वापर करण्यास **मनाई आहे**.

परिक्षेत पाठ्य-पुस्तकांचा वापर करण्यास **मनाई आहे**.

प्रत्येक उत्तर 500 ते 600 शब्दांच्या मर्यादेत ठेवा.

या प्रश्नपत्रिकेत प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण दिले आहेत.

उत्तरपत्रिका भरण्यासाठी मराठीतून लिहिलेल्या सूचना या प्रश्नपत्रिकेच्या पृष्ठ क्रमांक २ वरपहा.

This document consists of **6** printed pages, **2** blank pages and **1** Insert.

उत्तरपत्रिकेसाठी सूचना

उत्तरपत्रिकेच्या मुखपृष्ठावरील नमूद केलेल्या रिकाम्या जागा ठळक अक्षरात भरा.
 गडद निळ्या अथवा काळ्या शाईच्या लेखणीने लिहा. कृपया बारकोडवर काहीही लिहू नका.
 उत्तरपत्रिकेत तुमच्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. पृष्ठाच्या दोन्ही बाजूंचा वापर करा. प्रत्येक दोन
 उत्तरांच्या मध्ये दोन ओळी मोकळ्या सोडा.
 तुम्ही लिहित असलेल्या उत्तराचा प्रश्नक्रमांक पहिल्या समासात लिहा.

Question	Part
1	ai
1	aii

तुम्ही लिहित असलेल्या प्रश्नाला जर उपप्रश्न असेल, उदा: 1a, तर उपप्रश्नक्रमांक, दुसऱ्या समासात लिहा.

अधिक उत्तर-पृष्ठे वापरली असल्यास ती सर्व पृष्ठे उत्तरपत्रिकेत एकत्र ठेवा.

विभाग 1

1 सार्थ श्री ज्ञानेश्वरी – संत ज्ञानेश्वर – अध्याय बारावा (ओवी क्रमांक 35–45)

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

- (a) तरि अस्तुगिरीचियां उपकंठीं| रिगालिया रविबिंबापाठीं| रश्मी जैसे किरीटी| संचरती ||३५||
 वर्षाकाळीं सरिता| जैसी चढों लागें पांडुसुता| तैसी नीच नवी भजतां| श्रद्धा दिसे ||३६||
 परि ठाकिलियाहि सागरु| जैसा मागीलही यावा अनिवारु| तिये गंगेचिये ऐसा पडिभरु| प्रेमभावा ||३७||
 तैसैं सर्वद्वियांसहित| मजमार्जीं सूनि चित्त| जे रातिदिवो न म्हणत| उपासिती ||३८||
 यापरी जे भक्त| आपणपें मज देत| तेचि मी योगयुक्त| परम मार्नीं ||३९||
 ये त्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तं पर्युपासते| सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थमचलं ध्रुवं ||३||
 आणि येर तेही पांडवा| जे आरूढोनि सोहंभावा| झोंबती निरवयवा| अक्षरासी ||४०||
 मनाची नखी न लगे| जेथ बुद्धीची दृष्टी न रिगे| ते इंद्रियां कीर जोगें| काइ होईल ||४१||
 परी ध्यानाही कुवाडें| म्हणोनि एके ठायीं न संपडे| व्यक्तीसि माजिद्रडे| कवणेही नोहे ||४२||
 जया सर्वत्र सर्वपणें| सर्वाही काळीं असणें| जें पावूनि चिंतवणें| हिंपुटी जाहलें ||४३||
 जें होय ना नोहे| जें नाही ना आहे| ऐसैं म्हणोनि उपाये| उपजतीचि ना ||४४||
 जें चळे ना ढळे| सरे ना मैळे| तें आपुलेनिचि बळें| आंगविलें जिहीं ||४५||

(i) वरील ओव्यांच्या संदर्भात भक्तांच्या प्रेमाला कोणत्या उपमा दिल्या आहेत?

(ii) वरील ओव्यांच्या संदर्भात श्रेष्ठ योगी कोणाला म्हटले आहे?

(iii) 'सार्थ ज्ञानेश्वरी' त ईश्वराच्या निराकारी रूपाचे कसे वर्णन केले आहे?

[25]

अथवा

(b) अभ्यासक्रमात नमूद केलेल्या अभंगांच्या आधारे बाराव्या अध्यायाचा आशय उदाहरणासह स्पष्ट करा.

[25]

2 सार्थ श्री तुकारामाची गाथा – संत तुकाराम (अभंग क्रमांक 1386–1388)

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

(a)

वैद्य एक पंढरीराव | अंतर्भाव तो जाणे ॥
रोगाऐशा घाव्या वल्ली | जाणे झाली बाधा ते ॥
नेदी रुका वेंचो मोल | पाहे बोल प्रीतीचे ॥
तुका म्हणे दयावंता | सदा चिंता दीनांची ॥

करितां कोणाचेही काज | नाही लाज देवासी ॥
बरे करावे हें काम | धरिले नाम दीनबंधु ॥
करुनि आराणूक पाहे | भलत्या साह्य व्हावया ॥
बोले तैसी करणी करी | तुका म्हणे एक हरि ॥

उभे चंद्रभागे तीरी | कट धरोनिया करी ॥
पाउले गोजिरी | विटेवरी शोभली ॥
त्याचा छंद माझ्या जीवा | काय वाचा मने हेवा ॥
संचिताचा ठेवा | जोडी हाती लागली ॥
रूप डोळिया आवडे | कीर्ति श्रवणी पवाडे ॥
मस्तक नावडे | उठों पायांवरोनी ॥
तुका म्हणे नाम | ज्याचे नासी क्रोध काम ॥
हरी भवश्रम | उच्चारिता वाचेसी ॥

- (i) वरील अभंगांच्या संदर्भात वैद्याची उपमा कोणाला दिली आहे आणि का?
(ii) 'दीनबंधु' कोणाला म्हटले आहे आणि का?
(iii) संत तुकाराम आपल्या गाथेत विठ्ठलाच्या सौंदर्याचे वर्णन कसे करतात?

[25]

अथवा

- (b) अभ्यासक्रमात नमूद केलेल्या अभंगांच्या आधारे संत तुकारामांच्या प्रतिभेचे वैशिष्ट्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

[25]

3 कुणाच्या खांद्यावर – आरती प्रभू

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

(a)

कुणाच्या खांद्यावर कुणाचे ओझे?
कुठे उतरावे? कशासाठी तंबू ठोकून?
कोण मेले कोणासाठी रक्त ओकून?
या सगळ्याचा हिशोब ठेवायचा कोणी?
मनातल्या मनात कुजून जगतात कुणी?
गुलाब रहातील तरीही ताजे
कुणाच्या खांद्यावर कुणाचे ओझे?

इथले सगळे दिवे विझून जातात,
अंधारात वृक्ष गोटून झडत राहतात,
कुणी करतात प्रीत, कुणी करतात पूजा,
कुणी खोकत खोकत जीवनाशी पैजा
मारून म्हणतात: आम्ही राजे
कुणाच्या खांद्यावर कुणाचे ओझे?

अन्त झाला अस्ता आधी, जन्म एक व्याधी,
वेदनांची गाणी म्हणजे पोकळ समाधी.
कुणी देतो एक हळी, त्याचाच पडतो बळी,
हारासारखे हौतात्म्य त्याच्या येते गळी,
त्याचे त्याला माहीत पंजे,
कुणाच्या खांद्यावर कुणाचे ओझे?

(i) कवयित्रीने केलेल्या समाजातील विसंगतीचे चित्रण करा.

(ii) 'हारासारखे हौतात्म्य' ही संकल्पना स्पष्ट करा?

[25]

अथवा

(b) वरील कवितेच्या संदर्भात 'सामाजिक जीवनातील व्यथा' स्पष्ट करा.

[25]

विभाग 2

4 संध्या-छाया – जयवंत दळवी

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

- (a) 'संध्या-छाया' या नाटकात नाना-नानी शोकांतिकेला का कारणीभूत होतात? [25]

अथवा

- (b) 'संध्या-छाया' या नाटकातील कोणतीही एक प्रभावी व्यक्तीरेखा उदाहरणांद्वारे स्पष्ट करा. [25]

5 मराठी लघुकथा – कथासंग्रह

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

- (a) 'मारुतराया' या लघुकथेतून लेखक व्यंकटेश माडगूळकर, गावकरी जीवनातल्या अंधश्रद्धेवर कसा प्रकाश टाकतात? [25]

अथवा

- (b) 'मुके प्रेम' या वि. स. खांडेकरांच्या कथेत, 'त्याच्या दुःखाचा भार हळूहळू हलका होऊ लागला', या वाक्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. [25]

6 'पावनखिंड' – रणजित देसाई

विभाग (a) किंवा विभाग (b) निवडा.

- (a) 'पावनखिंड' या कादंबरीच्या आधारे शिवाजी महाराजांच्या व्यक्तीमत्वाच्या ज्या विविध छटा दिसतात, त्याचे निवडक प्रसंगांच्या आधारे विश्लेषण करा. [25]

अथवा

- (b) 'पावनखिंड' या कादंबरीतील निवडक प्रसंगांच्या आधारे बाजी प्रभू देशपांड्यांच्या व्यक्तीमत्वाचे विविध पैलू स्पष्ट करा. [25]

BLANK PAGE

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

To avoid the issue of disclosure of answer-related information to candidates, all copyright acknowledgements are reproduced online in the Cambridge International Examinations Copyright Acknowledgements Booklet. This is produced for each series of examinations and is freely available to download at www.cie.org.uk after the live examination series.

Cambridge International Examinations is part of the Cambridge Assessment Group. Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.